

פרולוג

1 באוגוסט 1995.

אני מקבל עבודה בוורשה שבפולין, להקמה והפעלה של מערכת טלפוניה מתחרה בבזק המקומי.
מספר דברים מנקרים בראשי מהיום הראשון. מדוע אבי שנא את הפולנים יותר מאשר את הגרמנים ואיך חווים מחנה ריכוז בפולין, שבו רוב עמי הושמד.
את התשובה לשאלה הראשונה הבנתי תוך זמן קצר, בעקב לאחר הביקור במוזיאון על שם "פילסוצקי" ובעבודה עם פולנים. אבי, שראה עצמו כאיש מקצוע, לאומן פולני קודם ורק אחר כך- יהודי גאה, מצא את עצמו עם כניסת הגרמנים מוצף בשנאה מקומית. שנאה זו של "חבריו" היתה בגידה בו ובכל אשר הורי האמינו. שנאה זו הייתה להם כווייה עד יום מותם.
את התשובה לשאלה השנייה ניסיתי לקבל בביקור ב"מיידנק" ב-4.11.95, יום ביקור המתים בפולין. אני, שגדלתי כבן יחיד להורים ניצולי שואה, עם סיפורי הנס קריסטיאן אנדרסן לפני הבננה וסיפורי השואה אחריה, שחלומות ילדותו כללו גרמנים עם אופנועים שרוזפים אחריו כדי להרגו, שכילד הציק ופגע בהוריו על כי לא התנגדו לגרמנים בכוח ולא עזרו הסבריהם על אדישות וחוסר תמיכת הסביבה... אני... באתי למיידנק ונשארתי אדיש... הסתובבתי במחנה הגדול הזה לבד ושום דבר לא זז לי... לא היה לי כאב וגם לא זעזוע...
וזה היה הזעזוע הכי גדול שלי.

האם עד כדי כך אני קהה?

האם עד כדי כך קבלתי מנת יתר של שואה עד כי

איני חש יותר כאב ואבדן?

לא נכון! דבר אחד כן עשה עלי רושם וזה עד כמה קרובה לובלין למיידנק ועד כמה השכן והעולם לא רצו לדעת.
השאלה השנייה וסימן השאלה עלי המשיכו לנקר בי ביתר עוצמה עם חזרתי ארצה ועד למסע לפולין בו נגלתה לי אחותי הלה.

האחות שלי - הלה

בית העלמין בפראג-אתר הנצחה ששמונים אלף שמות חקוקים
שם בקיר. מה אומר לי השם שבקיר?!
מלמטה זה נראה כאילו אתה טובע תחת ערמת השמות האלה.
ערימת האמביציות, החלומות והאהבות שנגוזו.
ומכל השמות שם אחד צד את עיני :

VOGL HANA

14.3.39-15.7.42

אף פעם לא חשבתי על האחות שלי. אף פעם לא הרגשתי מה עבר
על ילדה יפה זו שנולדה אי שם ב-39 ונגוזה אי שם ב-42 בבור
ההריגה של בוריסלב.

אף פעם לא חשבתי רק על - הלה רנד.

אמי ברוניה , סיפרה לי שהלה הייתה ילדה יפה שלא בכתה.
ילדה ששיחקה עם סמרטוטים וחיה מפרוסות לחם יבש. ילדה שידעה
ממי להסתתר ואל מי לחייך . האקציה השניה הייתה בקיץ . אבי
לוקח את אמי ואחותי לגג של בית המלאכה עם מזון ומים ושובר את
המדרגות אחריו ברדתו. כל לילה הוא לוקח פטיש ומסמרים ומטפס
על הקירות אליהן כדי להביא מזון ולהיות עמן . כשהוא יורד
נעלמים המסמרים אחריו.
הלה לא מוציאה הגה. הלה לא בוכה.

אבי יצחק , ספר לי שכשפרצו הגרמנים לחדרו
באקציה השלישית או הרביעית , הוא היה לבד עם הלה. הלה נזרקה
מחוסר ברירה אל מתחת למיטה וערמת בגדים עליה. אל תבכי הלה,
מבקש אבא, זה יעבור מהר.

הלה לא בכתה היא פשוט נחנקה , היא פשוט נשנקה, ואת זה
שמע הגרמני. קת רובה נוחתת על ראשו של אבי "קח את הילדה
ובוא אתנו לנקודת הריכוז בבית הקולנוע".

בתוך הקולנוע פחד מוות, בכי נהי וצעקה. מחשבה אחת קורעת את המוח-איך לצאת מפה לפני שנשלח לבור המוות. כולם יודעים על הבור אבל אין מוצא. יש שרשרת של שומרים אוקראיניים ומסביב גרמנים וגם יהודים. בתוך הפחד הזה, הלא אנושי, הקורע כל דמיון, אנשים משתינים, מחרבנים, בוכים, צועקים ואוהבים... כן, גם ברגע הזה נצמדים לשביב החיים האחרון. מה שלא הספיקו האוהבים הצעירים בחוץ הם עושים בדקות האחרונות לפני הבור.

לגהיננס הזה נכנס אבי עם אוזן קרועה ועם האחת הקטנה שלי בזרועותיו.

מפעם לפעם נכנס גם מפקד המחנה ועושה סלקציה. מי בכל זאת ילך לעבודה שעוזרת למאמץ המלחמתי ולא ילך בשלב זה למוות. "אתה שרברב, החוצה" הוא ניגש לאבי ואומר. שלוש פעמים עונה לו אבי, **איך הוא מעז**, "אני לוקח את הילדה". שלוש פעמים חוזר הגרמני ואומר: " עם הילדה אתה נשאר כאן". בפעם השלישית פגה סבלנותו. הוא מוציא אקדח, מצמיד לרקתו שותתת הדם של אבי ואומר: "אם אתה לא משאיר את הילדה, כאן יהיה מותך".

אבי יוצא החוצה. הוא שם את הלה בידיה של ידידה ומבטיח לחזור ולהוציא אותה.

**האם זה רגע של פחד?
האם זו צורה של מאבק?
האם בכלל מותר לי לשאול מה זה?**

כאחוז טרוף רץ אבי לביתו. מוציא מהמחבוא את שארית הכסף והזהב וחוזר לקולנוע, הוא משחד את השומרים האוקראיניים שגדלו עמו. הוא נכנס פנימה לוקח את אחותי הקטנה ומכניס אותה לשק עם הכלים... והלה, לא בוכה. הלה נצמדת לחיים. הוא ניגש לדלת ועובר אותה, הוא יוצא לחצר, הוא כבר ברחוב והלה לא בוכה. ברחוב ניגש אליו חבר יהודי-שוטר ואומר לו: " רנד, תחזיר את הילדה. אם היא תהיה חסרה יקחו אותי".

הלה, לא היתה חסרה על שפת הבור... הלה, לא בכתה על שפת הבור... הלה, נעלמה בבור...

ואת אמא?

את שקפצת לבונקר אצל הרוקח, כשהלכת להביא לאבא פתק מחלה. את שהסכמת להישאר שם מתוך אמונה שהילדה בידיים טובות.. הרי הידיים של יצחק תמיד היו טובות, הידיים של יצחק תמיד היו חזקות, הידיים של יצחק תמיד היו אוהבות ונאמנות,

איך עברת את היום?

מה עבר בראשך?

מה הרגשת בלברך?

עם רדת הלילה כשהאקציה שקטה פרצת מהמחבוא ורצת הביתה.
כבאמוק רצת הביתה.. ריק היה הרחוב . ללא קולות של אנשים,
ללא מזהלות ילדים... גם כלבים לא נבחו.
כאחוזת טרוף פרצת לחדר ושם עמד יצחק.
עיניים דומעות, פרצוף שוטט דם וידיים ריקות.

עשו לקח את הלה, הוא אמר, עשו טרף אותה.

במשך כל ימי חייה, כאשר אמא דברה על הלה, היא נשאה עיניים
שואלות אל אבא והוא שמט ידיים והשפיל מבט.
כשאמא נפטרה קנה אבא חלקת קבר כפולה לשניהם ושם מצבה
קטנה עם השם הלה באמצע ... בזרועות המות החזיר לה אבא את
הלה ובזרועות אלו הם ממשיכים לחבק אותה לעד.

יהי זכרה ברוך.